

The Political Economy of Internationalization of Emerging Currencies; An Analysis of the Trends and Consequences of Internationalization of the Yuan

Sahar Pirankhou¹, Ali Omid², Iman Bastanifar³

DOI: [10.48308/piaj.2024.235481.1521](https://doi.org/10.48308/piaj.2024.235481.1521) Received: 2024/4/27 Accepted: 2024/9/3

Original Article

Extended Abstract

Introduction: With the remarkable rise of China's economy in the 21st century and its unparalleled role in commercial and financial exchanges, the internationalization of the Chinese yuan has become one of the primary indicators of China's emergence as a significant political and economic power in the global order. As major challenges confront the dominance of the U.S. dollar on the one hand, and China's ascending position in the global power hierarchy on the other, new debates have emerged in academic and policy-making circles regarding the potential of the Chinese currency—the yuan or renminbi—to become an international currency. Regardless of whether this internationalization is feasible, one thing seems certain: the consequences of such a development. The circulation of a currency like the yuan on the international stage, its status as a financial intermediary, and its transformation into a store of value are influenced by both political foundations and power dynamics. This article aims to explore the trends and consequences of the yuan's internationalization, considering the uncertainties within China's political and economic system, and to answer the question of what consequences might arise from the yuan's internationalization in the context of political and economic uncertainty.

Methods: This article adopts the uncertainty approach as a hypothesis and employs a descriptive-analytical and exploratory method. It posits that the internationalization of any emerging currency, including the yuan, requires a reduction of uncertainties in both

1. Ph.D. candidate in International Relations, Department of Political Sciences, Faculty of Administrative Science and Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran. saharpiran71@yahoo.com

2. Associate Professor of International Relations, Department of Political Sciences, Faculty of Administrative Science and Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran. aliomidi@ase.ui.ac.ir (Corresponding Author).

3. Associate Professor of Economics, Department of Economics, Faculty of Administrative Science and Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran. i.bastanifar@ase.ui.ac.ir



the political and economic domains. If these uncertainties are understood and managed, the internationalization of the yuan will be facilitated; otherwise, it will face significant challenges. The article assumes the yuan's internationalization as a given trajectory and does not aim at future forecasting. Instead, it focuses its analysis on the potential consequences by drawing on the historical experiences of more established and widely used currencies in the international monetary system, such as the U.S. dollar, within an analytical framework.

Results and Discussion: The present article, assuming the future internationalization of the yuan within the international monetary system, identifies the consequences of political uncertainty in areas such as democratic reforms, China's role as a responsible power, its increasing influence in the Global South, and its portrayal as a major power. Economic uncertainty is discussed in terms of factors such as the adjustment and reform of China's political-economic structure, changes in government-led price-setting, challenges to the U.S. dollar sanctions regime, and the strengthening of Chinese economic institutions.

Conclusion: The findings of this research show that the internationalization of a currency primarily depends on the economic capacities of the issuing country and, secondarily, on the trust it commands from other countries. Despite the fact that, according to available statistics, the Chinese yuan ranks below traditional currencies such as the dollar, pound, euro, and Japanese yen in terms of international exchange, its rising trend indicates increasing internationalization. This process will undoubtedly be influenced by China's economic capacities. To reduce uncertainty and enhance predictability in the domestic environment, democratic reforms and greater economic and institutional transparency are necessary. Additionally, in the international arena, China must assume greater responsibility for global issues and work towards a positive portrayal of itself as a major power in the Global South, particularly in addressing global challenges.

Keywords: China, Yuan, Uncertainty, Internationalization, Emerging Currencies.

Citation: Pirankhou, Sahar & Omid, Ali & Bastanifar, Iman. 2024. The Political Economy of Internationalization of Emerging Currencies; An Analysis of the Trends and Consequences of Internationalization of the Yuan, Political and International Approaches, Summer, Vol 16, No 2, PP 1-28.



اقتصاد سیاسی بین‌المللی شدن ارزهای نوظهور؛ تحلیلی بر روندها و پیامدهای بین‌المللی شدن یوان

سحر پیران خوا^۱، علی امید^۲ و ایمان باستانی فر^۳

DOI: [10.48308/piaj.2024.235481.1521](https://doi.org/10.48308/piaj.2024.235481.1521)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۲/۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۶/۱۳

مقاله پژوهشی

چکیده مبسوط

مقدمه و اهداف: با ظهور شگفت‌انگیز اقتصاد چین در سده بیست و یکم و نقش بی‌بدیل آن در مبادلات تجاری و مالی، بین‌المللی شدن یوان به یکی از شاخص‌های اصلی تجلی چین به‌عنوان قدرت سیاسی و اقتصادی اثرگذار در نظم جهانی موجود تبدیل شده است. چنانکه با مطرح شدن چالش‌های عمده فراروی ایفای نقش دلار از یک سو و ارتقای جایگاه چین در سلسله‌مراتب قدرت جهانی از سوی دیگر، بحث‌های جدیدی در خصوص ظهور ارز چینی یوان (رنمنبی) به‌عنوان ارز بین‌المللی در محافل علمی و سیاست‌گذاری درگرفته و احتمال‌های متعددی در باب امکان و امتناع آن مطرح می‌شود. صرف‌نظر از این امکان و امتناع، نکته‌ای که به نظر در باب آن هیچ تردیدی وجود ندارد، پیامدهای فراروی بین‌المللی شدن این ارز است، زیرا آموشد یک ارز در عرصه بین‌المللی و نیل آن به موقعیت واسطه‌گری مالی یا تبدیل شدن آن به مبنای ذخیره ارزش، هم دارای بنیانی سیاسی و هم دارای اثرپذیری از مؤلفه‌های قدرت است. مقاله حاضر با هدف بررسی روندها و پیامدهای بین‌المللی شدن یوان با در نظرگیری عدم قطعیت موجود در نظام سیاسی و اقتصادی این کشور تدوین شده و به این سؤال پاسخ می‌دهد که بین‌المللی شدن یوان با چه پیامدهایی ناشی از عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی همراه است.

روش‌ها: این مقاله با گزینش رویکرد عدم قطعیت در قالب فرضیه و با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و اکتشافی بر این نظر است که بین‌المللی شدن هر ارز نوظهور از جمله یوان، مستلزم کاهش عدم قطعیت در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی است که در صورت درک و مدیریت این پیامدها، بین‌المللی شدن یوان تسهیل شده و در غیراین صورت این بین‌المللی شدن دشوار خواهد بود. این مقاله، مسیر بین‌المللی شدن یوان را مفروض گرفته و

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. saharpiran71@yahoo.com

۲. دانشیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول). aliomidi@ase.ui.ac.ir

۳. استادیار اقتصاد، گروه اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. i.bastanifar@ase.ui.ac.ir



به دنبال آینده پژوهی نیست، بلکه بحث اصلی خود را با اتکا به تجربه تاریخی ارزشهای سنتی تر و پراستفاده در نظام پولی بین المللی همچون دلار در یک چارچوب تحلیلی بر پیامدهای محتمل متمرکز می کند.

یافته ها: مقاله حاضر با مفروض گرفتن بین المللی شدن یوان در آینده نظام پولی بین المللی، در قالب یافته ها، الزامات و پیامدهای مربوط به عدم قطعیت سیاسی را در محورهای همچون اصلاحات دموکراتیک، چین به مثابه قدرت مسئول، افزایش نفوذ آن در جنوب جهانی و تصویرسازی از این کشور به مثابه قدرت بزرگ معرفی کرده و عدم قطعیت اقتصادی را می توان در مؤلفه هایی همچون تعدیل و اصلاح ساختار اقتصاد سیاسی چین، تغییر وضعیت تعیین قیمت توسط دولت، دشوار شدن نظام تحریم دلاری و تقویت نهادهای اقتصادی چینی مشاهده کرد.

نتیجه گیری: نتایج این پژوهش نشان می دهند بین المللی شدن یک ارز در مرتبه نخست، درگرو پشته و ظرفیت های اقتصادی کشور دارنده آن ارز و در مرتبه دوم، به اعتماد آن از سوی کشورهای حامی است. در این شرایط، یوان علی رغم این که بنا بر آمارهای موجود از حیث مبادلات بین المللی در جایگاهی بعد از ارزشهای سنتی دلار، پوند، یورو و ین ژاپن قرار می گیرد، اما روند رو به صعود آن حاکی از بین المللی شدن فزاینده آن است. مسیری که بدون تردید اگرچه از ظرفیت های اقتصادی چین متأثر می شود، اما برای کاهش عدم قطعیت و پیش بینی پذیری در محیط داخلی، ضرورت اصلاحات دموکراتیک و شفافیت اقتصادی و نهادی لازم می نماید. در عرصه بین المللی نیز، مسئولیت پذیری هرچه بیشتر چین در قبال مسائل جهانی، تصویرسازی مثبت این کشور در بخش مهم جنوب جهانی و به عنوان قدرتی بزرگ در حل و فصل مسائل جهانی اجتناب ناپذیر است.

واژگان کلیدی: چین، یوان، عدم قطعیت، بین المللی شدن، ارزشهای نوظهور.

استناددهی: پیران خو، سحر و امیدی، علی و باستانی فر، ایمان. ۱۴۰۳. اقتصاد سیاسی بین المللی شدن ارزشهای نوظهور؛ تحلیلی بر روندها و پیامدهای بین المللی شدن یوان، رهافت های سیاسی و بین المللی، تابستان، سال ۱۶، شماره ۲، ۱-۲۸.



۱. مقدمه

از زمان جهانی‌شدن تجارت، پیرو انقلاب‌های صنعتی در قرن هجدهم تا به امروز، هیچ‌یک از اقتصاددانان سیاسی نتوانسته‌اند منکر نقش پول و ارزهای جهانی در تسهیل این فرایند شوند. جهانی‌شدن تجارت از این زمان به بعد با منتقل کردن فرایند عرضه کالاها در ورای مرزهای ملی، نویدبخش ضرورتی بزرگ بود و آن چیزی نبود جز بین‌المللی‌شدن ارزها. به بیان دیگر، ارز باید بین‌المللی باشد تا تجارت، تسهیل و رونق گیرد. خریداران کالاها با مشاهده تنوع، متقاضی کالاها و مصنوعات می‌شدند که توان تولید آن را در داخل نداشتند. در نتیجه، پولی نیاز داشتند تا آن را به عرضه‌کنندگان ارائه کرده و در ازای آن، کالا دریافت کنند. به همین ترتیب، تولیدکنندگان نیز نمی‌توانستند به‌مانند گذشته در برابر فروش کالا صرفاً مواد خام، برده و یا کالای دیگر دریافت کنند، زیرا حجم مبادله چنان افزایش یافته بود که ما به ازای دریافتی، تکافوی لازم برای نظام پرداخت‌ها را نمی‌داد. نتیجه این روند، بین‌المللی‌شدن ارزهایی مانند لیره استرلینگ بریتانیا در قرون هجده و نوزده و دلار ایالات متحده از نیمه دوم قرن بیستم به بعد بود.

امروزه با مطرح‌شدن چالش‌های عمده فراروی ایفای نقش دلار از یک سو و ارتقای جایگاه چین در سلسله‌مراتب قدرت جهانی از سوی دیگر، بحث‌های جدیدی در خصوص ظهور ارز چینی یوان یا رنمینی^۱ به‌عنوان ارز بین‌المللی در محافل علمی و سیاست‌گذاری درگرفته و احتمال‌های متعددی در باب امکان و امتناع آن مطرح می‌شود. صرف‌نظر از این امکان و امتناع، نکته‌ای که به نظر در باب آن هیچ تردیدی وجود ندارد، پیامدهای فراروی این بین‌المللی‌شدن ارز است؛ زیرا آموشد یک ارز در عرصه بین‌المللی و نیل آن به موقعیت واسطه‌گری مالی یا تبدیل‌شدن آن به مبنای ذخیره ارزش، هم دارای بنیانی سیاسی و هم دارای اثرپذیری از مؤلفه‌های قدرت است. این مهم زمانی برجسته‌تر می‌شود که چین به‌عنوان حامی این ارز هم به لحاظ اقتصادی امروزه شاخص‌های مهم را احراز کرده و هم از حیث سیاسی در حال تعریف نقش جدیدی برای خود در عرصه سیاست بین‌المللی است. روی دیگر این سکه نیز حاکی از تمایل روبه افزایش کشورها، مناطق و بلوک‌های تجاری به تجربه این فرایند جدید است. این تمایل، امروزه صرفاً به کشورهای تحت تحریم دلاری آمریکا منحصر نمی‌شود، بلکه بلوک‌های تجاری هم در نقاط مختلف دنیا از جمله بریکس نیز برای امکان‌سنجی ارز بین‌المللی جدید پیشگام شده‌اند و این‌ها همه حاکی از پیامدهایی است که در عرصه‌های گوناگون می‌تواند بروز یابد.

این مقاله با درک این ضرورت و اهمیت، بر آن است تا با بررسی جایگاه یوان، پیامدهای بین‌المللی‌شدن این ارز را نشان دهد. مقاله حاضر با هدف بررسی روندها و پیامدهای بین‌المللی‌شدن یوان و با در نظرگیری عدم قطعیت^۲ موجود در این روند، به این سؤال پاسخ می‌دهد که بین‌المللی‌شدن یوان با چه پیامدهایی ناشی از عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی همراه است؟ این مقاله با گزینش رویکرد عدم قطعیت در قالب فرضیه و با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و اکتشافی بر این نظر است که بین‌المللی‌شدن هر ارز نوظهور از جمله یوان، مستلزم کاهش عدم قطعیت در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی است که در صورت

1. Renminbi (RMB)

2. uncertainty

درک و مدیریت این پیامدها، بین‌المللی شدن یوان تسهیل شده و در غیراینصورت این بین‌المللی شدن دشوار خواهد شد. این مقاله، مسیر بین‌المللی شدن یوان را مفروض گرفته و به دنبال آینده پژوهی نیست، بلکه بحث اصلی خود را با اتکا به تجربه تاریخی ارزهای سنتی‌تر و پراستفاده در نظام پولی بین‌المللی همچون دلار در یک چارچوب تحلیلی بر پیامدهای محتمل متمرکز می‌کند. از این‌رو، بعد از نگاهی به پیشینه پژوهشی این موضوع و بررسی چارچوب تحلیلی، ابتدا جایگاه ارزهای نوظهور با تمرکز بر دلایل و پیامدها مورد بحث قرار می‌گیرد و سپس با تمرکز بر نقش یوان، روندها، دلایل و پیامدها بررسی می‌شود.

۲. پیشینه پژوهش

در میان آثار فارسی، کریمی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان "موقعیت هژمونیک دلار آمریکا و چشم‌انداز چالش آن توسط یورو و یوان" به بررسی عوامل تداوم بخش دلار در نظام پولی بین‌المللی پرداخته و معتقدند که ارزهایی مانند یورو و یوان به دلیل فقدان عمق بازار سرمایه، سهولت دسترسی و فقدان اعتماد نمی‌توانند به راحتی موقعیتی مشابه دلار را به دست آورند. بر همین اساس، امیدی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در مقاله‌ای پیرامون هژمونی دلار، بر این نظرند که ظهور ارزهای جدید همچون یوان نه در کوتاه و میان‌مدت، بلکه در بلندمدت می‌تواند با احراز شرایطی برای دلار چالش برانگیز باشند. در عین حال، این چالش نه در مقام هژمونی، بلکه بیشتر در شکل یک نظام متکثر چند ارزی می‌تواند ظهور و بروز یابد.

ارغوانی و ضیا بهبانی (۱۴۰۲) نیز در مقاله‌ای پیرامون هژمونی یوان بر موضوع واکاوی چالش‌هایی متمرکز شده‌اند که از منظر اقتصادی و سیاسی فراروی این ارز در حال ظهور وجود دارد. این مقاله با بهره‌گیری از رویکرد رژیم‌های بین‌المللی بر این نظر است که یوان برای ارتقا به جایگاهی مهم در نظام پولی بین‌المللی با چالش‌هایی همچون تداوم قدرت آمریکا، بحران امنیتی و سیاسی داخلی و خارجی چین، تداوم نقش مؤثر دلار در نظام پولی، مشارکت به نسبت ضعیف چین در حکمرانی جهانی و نبود نهادهای توسعه‌ای در شرق مواجه است. این مؤلفه‌ها چشم‌انداز ارتقای یوان را در این نظام چندان روشن نمی‌نمایند. از این جهت بحث پیامدهای احتمالی این تحول موضوع بحث این مقاله قرار نمی‌گیرد.

در میان منابع انگلیسی، چند اثر مهم قابل اشاره است. لی و لیم (۲۰۲۴) در مقاله‌ای در مورد چالش‌های یوان در پرتو هژمونی دلار بر این ادعا هستند که چین با وجود اینکه برای ارتقای جایگاه یوان در نظام پولی جهانی مصمم به نظر می‌رسد با دو چالش مهم شبکه‌سازی ارزی و نهادینه و باز کردن بازارهای مالی خود مواجه است. از نظر این نویسندگان، یوان برای تحقق این بین‌المللی سازی باید در مسیر ایجاد اعتبار برای دارایی‌ها در داخل و خارج گام بردارد. بنابراین این مقاله نیز به موضوع پیامدها تمرکز تحلیلی نداشته و بعد اقتصادی آن را محوری اصلی تلقی می‌کند. چویی، لیو و پنگ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با محوریت موضوع رقابت‌پذیری و بین‌المللی شدن ارزها ضمن اشاره به تأثیر مؤلفه‌هایی مانند اندازه اقتصاد و بازارهای مالی در روند بین‌المللی شدن یوان بر این دیدگاه‌اند که عنصر رقابت‌پذیری مؤلفه مهم‌تری است که باعث می‌شود علی‌رغم تبدیل شدن یوان به ارز ذخیره‌توان لااقل تا سال ۲۰۳۵ انتظار داشت تا در مقایسه با دلار و یورو نقش بزرگ‌تری را ایفا کند. همان‌طور که مشخص است این دو مقاله صرفاً

به روندهایی از بین‌المللی شدن یوان پرداخته و تلاشی برای در نظرگیری مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها نداشته‌اند. چئونگ بین وانگ (۲۰۲۱) با نگاهی به روند بین‌المللی شدن یوان از سال ۲۰۰۹ بر این نظر است که برخلاف موج‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۵ که انتظار می‌رفت یوان چین تأثیری شگرف در بین‌المللی شدن خود داشته باشد و این اتفاق رخ نداد، در حال حاضر به دلیل برنامه‌مندی و وجود طرح‌های متناسب با سیاست‌های اقتصادی جهشی در روند بین‌المللی شدن رخ داده که البته نباید در کوتاه‌مدت منتظر آثار و نشانه‌های مستقیم آن باشیم. همچنین لای و تان (۲۰۲۰) نیز با اشاره به شکل‌گیری شبکه ابتکار جاده-کمر بند و یوان، وجود این ابتکار را مهم‌ترین عامل بین‌المللی شدن یوان در یک دهه اخیر می‌دانند. در کنار این آثار، پژوهش‌هایی مانند گرمین و شوارتز (۲۰۱۷)، یو (۲۰۱۲) و لیراتزاکیس (۲۰۱۴) و نیز آثار دیگر مانند دی (۲۰۱۳) و ایگلزیاس (۲۰۱۶) اگرچه موضوع علت‌یابی این بین‌المللی شدن را به بحث می‌گذارند اما تأکید بر یکی از عوامل داخلی و خارجی و تقلیل دادن آن‌ها به یک عامل به‌ویژه عوامل اقتصادی جامعیت بحث را کمرنگ می‌کند. از این رو، موضوع پیامدهای این بین‌المللی شدن، عمدتاً به ترازوی بررسی و تحلیل درنیامده است و این هدفی است که این مقاله تلاش می‌کند از رهگذر شناسایی مزایا و معایب این بین‌المللی شدن و سپس تحلیل آن در چارچوب رویکرد عدم قطعیت به آن نائل شود.

۳. چارچوب نظری

برای اینکه بین‌المللی شدن یوان تبدیل به یک پدیده محتوم در آینده نظام پولی بین‌المللی باشد باید عدم قطعیت روندهای سیاسی-اقتصادی چین کاهش یابد. مفهوم «عدم قطعیت» نشانگر موقعیتی ابهام‌آلود، نامعلوم و نامشخص است که منجر به پیش‌بینی ناپذیری یک وضعیت می‌گردد. به عبارت دیگر، عدم قطعیت نمایانگر وضعیتی است که اطمینان در مورد مشخصات یک واقعه و اینکه چه پیامدهایی رخ می‌دهد، وجود ندارد. شاخص عدم قطعیت^۱ (UI) از جمله ابزارهای نوین اقتصادی است که می‌تواند مسیر تغییرات را در یک حوزه از نقطه‌ای به نقطه دیگر مورد ارزیابی قرار داده و با معرفی الزام‌های مسیر حرکتی، با بازنمایی اقدامات ضروری به شناخت پیامدها کمک رساند (Economic Policy Uncertain-ty, 2024). آهیر، بلوم و فورچری (۲۰۲۲) در تحقیق خود ثابت کردند که با افزایش شاخص عدم قطعیت در یک اقتصاد، سطح بلا تکلیفی شرکا در سراسر جهان و در تمامی بخش‌ها افزایش می‌یابد و به اقتصاد آن کشور لطمه می‌زند. از نظر نویسندگانی که در حوزه عدم قطعیت قلم زدند، ساختار سیاسی مبهم، عدم شفافیت قوانین و مقررات، کنترل دولت بر اقتصاد، قیمت‌های دستوری و غیره بر عدم قطعیت یک اقتصاد می‌افزاید که چین هم از آن مستثنا نیست.

یکی از عوامل مهم و مؤثر در جهانی شدن پول یک کشور، کاهش عدم قطعیت و پیش‌بینی‌پذیری نظام سیاسی و اقتصادی یک کشور است. فضای کسب‌وکار باید قابل پیش‌بینی باشد. برای آنکه یک معامله‌گر تصمیم بگیرد که با پول یک کشور کسب‌وکار کند یا آن را ذخیره کند باید وضعیت سیاسی و اقتصادی کشور دارنده آن پول قابل پیش‌بینی باشد و عدم قطعیت کاهش یابد. اطلاع در خصوص روندهای آینده سیاست‌های پولی، مالی، ارزی، تجاری و مالیاتی و همچنین تحولات سیاسی از جمله عوامل مهم و مؤثر

1. uncertainty Index

بر کسب‌وکار هستند که فعالان اقتصادی باید قادر باشند از سمت‌وسوی آن‌ها نه فقط در کوتاه‌مدت، بلکه در میان‌مدت اطلاعاتی با تقریب درستی بالا در اختیار داشته باشند. یکی از پیامدهای مهم عدم قطعیت، تحمیل ریسک‌های سنگین بر فعالیت‌های اقتصادی است. دادوستد در فضای پرریسک همچون رانندگی در یک جاده مه‌آلود سنگین است که رانندگان مجبورند یا ریسک بپذیرند و یا از ادامه رانندگی انصراف دهند. این قضیه در مورد بین‌المللی شدن یک پول و معامله‌گران آن پول هم صدق می‌کند (Youness, 2022).

اگر رویداد اقتصادی را بین‌المللی شدن یک ارز در ورای مرزهای ملی و تبدیل شدن آن به واحد ذخیره ارزش و واحد مبادله تعریف کرد، شاخص عدم قطعیت یا عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی می‌تواند ضمن شناسایی الزام‌های این رویداد اقتصادی، کنش و واکنش میان پدیده اقتصادی (بین‌المللی شدن ارز) و پیامدهای آن را نیز نشان دهد. معمولاً میان بین‌المللی شدن یک ارز و قطعیت سیاسی و اقتصادی کشور مبدأ ارز ارتباط وجود دارد. عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی مفاهیم نوینی هستند که آینده شاخص‌های اقتصادی و سیاسی یک کشور را نشان می‌دهند.

با توجه به اهمیت پول و جایگاه آن مبادلات بین‌المللی به‌عنوان یکی از شاخص‌های اقتصادی کشورها، برای آنکه پول یک کشور بتواند در معاملات بین‌المللی جایگاه مطلوبی داشته باشد لازم است عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی آن کشور کاهش یابد. مبادرت به اقدام‌هایی مانند شفافیت پولی، شفافیت مالیاتی، شفافیت مقرراتی، تقویت بخش خصوصی، شفافیت سیاست صادرات و واردات و عدم قیمت‌گذاری دستوری می‌تواند به کاهش عدم قطعیت اقتصادی و کمک به تسهیل بین‌المللی شدن یک ارز باشد (Hel-leiner, 2008). از حیث سیاسی نیز مشارکت سیاسی دموکراتیک، سیستم حزبی متکثر، مسئولیت‌پذیری بین‌المللی و تقبل هزینه‌های امنیت بین‌الملل و مشارکت در نهادسازی بین‌المللی می‌تواند در کاهش عدم قطعیت سیاسی ارزهایی مانند یوان چین مؤثر باشد. در نتیجه، کاهش عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی، پیش‌بینی‌پذیری رفتار و سیاست‌گذاری‌های یک کشور را افزایش داده و این امر به نوبه خود اعتبار کشور و پول آن را بالا می‌برد.

به این ترتیب، بین‌المللی شدن یوان مستلزم مجموعه‌ای از تحولات ساختاری سیاسی و اقتصادی است که نمایانگر کاهش عدم قطعیت‌ها و در نتیجه پیامدهای این بین‌المللی شدن است، به این نحو که مبادرت چین به اقدام‌های فوق موضوع عدم قطعیت را برای جامعه بین‌المللی کاهش خواهد داد. چین به‌عنوان بازیگر معقول در صدد است عدم قطعیت‌های سیاسی-اقتصادی را کاهش داده و به بین‌المللی شدن یوان کمک می‌کند و ناتوانی در شناخت و مدیریت این پیامدها می‌تواند بین‌المللی شدن یوان را با چالش و تأخیر جدی مواجه سازد.

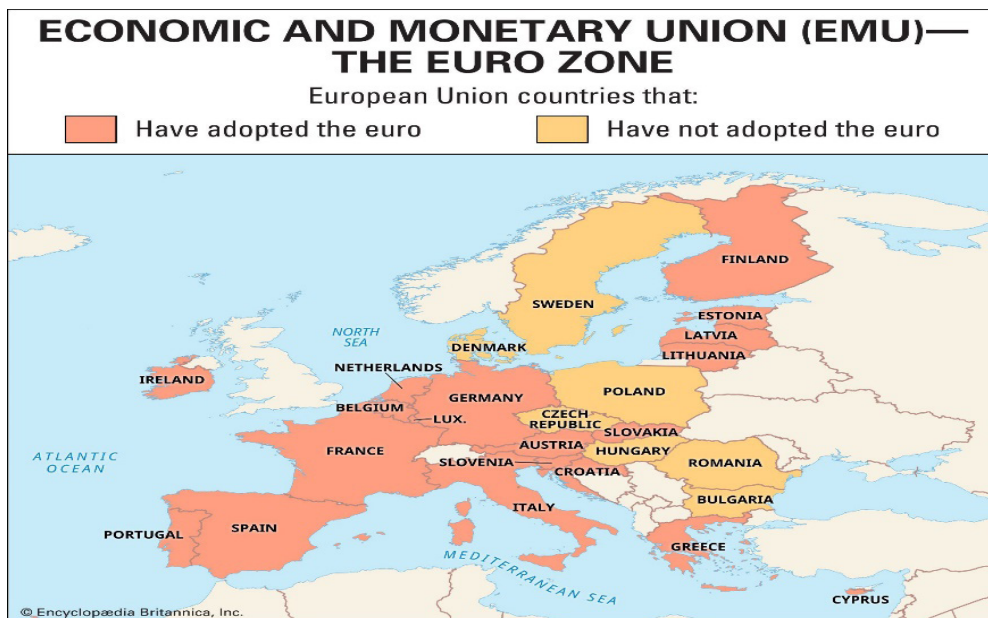
۴. ارزهای نوظهور در ساختار مالی جهانی: از کارکرد ملی تا بین‌المللی شدن

با وجود اینکه ارزهای گوناگونی در سال‌های اخیر در اقتصاد سیاسی جهانی روبه رشد بوده‌اند در کنار یوان، یورو و ارزهای مجازی یا رمز ارزها از بیشترین ظرفیت برای ایفای نقش جهان‌شمول برخوردار بوده‌اند.

۴-۱. یورو

بررسی سیر تحول و فراگیری یورو نشانگر این است که اگرچه یورو در آغاز نگاهی محلی - منطقه‌ای در تسهیل جریان پولی و ذخیره‌ای داشته، اما افزایش اعضا از یک سو و پیش‌بینی ترتیبات نهادین برای تضمین و رصد فعالیت‌های آن همچون بانک مرکزی اروپا (ECB) حاکی از یک مسیر در جهت بین‌المللی شدن یورو و ایفای نقش آن به‌مثابه یک ارز بین‌المللی فراگیر داشته است. اتریش، بلژیک، فنلاند، فرانسه، آلمان، ایرلند، ایتالیا، لوکزامبورگ، هلند، پرتغال و فرانسه ۱۱ کشوری بودند که در ابتدا ترتیبات یورو را پذیرفتند. در ادامه، بریتانیا و سوئد با تأخیر استفاده از این ارز را در مبادلات اروپایی به رسمیت شناختند. یونان بعد از احیای اقتصاد خود از ژانویه ۲۰۰۱ وارد حوزه یورو شد و اسلوونی، اولین کشور سابقاً کمونیستی بود که در سال ۲۰۰۷ یورو و ترتیبات آن را مورد پذیرش قرار داد. مالت و قبرس یونان، به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۰۸ و سپس اسلواکی (۲۰۰۹)، استونی (۲۰۱۱)، لتونی (۲۰۱۴)، لیتوانی (۲۰۱۵) و کرواسی (۲۰۲۳) به حوزه یورو اضافه شدند (Britanica, 2023). افزون بر کشورهای عضو اتحادیه اروپایی، کشورهایی نیز که خارج از حوزه اتحادیه اروپا بودند، مانند آندورا، مونتنگرو، کوزوو و سن‌مارینو نیز یورو را به‌عنوان ارز رسمی پذیرفتند (Britanica, 2023) (شکل ۱).

شکل ۱: کشورهای حوزه یورو

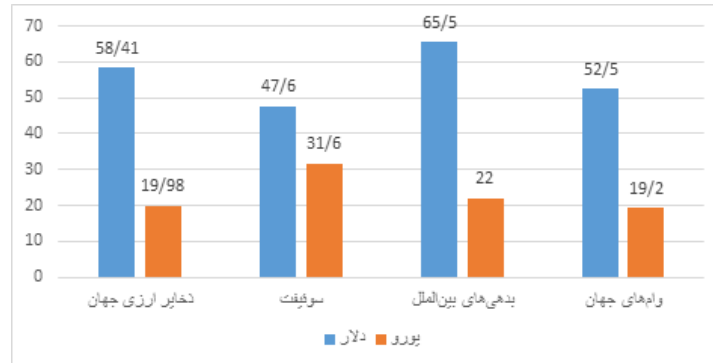


Source: Britannica, 2023

تبدیل شدن یورو تا سال ۲۰۲۳ به‌عنوان دومین ارز مهم و مؤثر جهانی در بسیاری از شاخص‌های اصلی اقتصاد جهانی (وام‌های جهانی، بدهی‌های بین‌الملل، سوئیفت و ذخایر ارزی جهان) (نمودار ۱)، حاکی از آن است که نقاط قوت این ارز در بین‌المللی شدن آن مؤثر بوده است.

1. European Central Bank

نمودار ۱: سهم یورو و دلار در شاخص‌های اقتصاد جهان در ۲۰۲۳ (درصد)



منبع: Hudecz et al, 2021 و گردآوری نویسندگان از منابع گوناگون

با وجود بین‌المللی شدن یورو، آنچه تاکنون منجر به آن شده که بین‌المللی شدن یورو در مقایسه با ارز دلار آمریکا شکلی فراگیر در مبادلات جهانی به خود نگیرد، به مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و سیاسی بازمی‌گردد. در حوزه اقتصادی، اتکای شدید یورو به تأمین مالی بانکی منجر به محدود شدن عمق و سیالیت بازارهای مالی اروپایی شده است. در عین حال، کوچک بودن بازارهای سرمایه اروپایی با سهم پایین مسئولیت شرکتی و هم‌زمان سهم زیاد دارایی‌های سرمایه‌گذاران اروپایی متمرکز بر بازارهای ملی منجر به نقش کمتر بین‌المللی شدن یورو شده است. در مقایسه با دلار، در بخش دارایی‌های ایمن، اگرچه یورو در دو دهه اخیر رو به افزایش بوده، اما در مقایسه با دلار، در این بخش زمینه‌ساز کاهش اعتماد به این ارز بوده است. چنانکه در حوزه یورو، این دارایی‌ها حدود ۲۵ درصد GDP حوزه یورو است، اما این میزان در بازار ارزی آمریکا به رقمی حدود ۹۰ درصد GDP می‌رسد (Hudecz et al, 2021: 5-7).

در حوزه سیاسی نیز، همراهی اتحادیه اروپا در بسیاری از تحریم‌های بین‌المللی از جمله تحریم‌ها علیه ایران و به‌ویژه روسیه، زمینه‌ساز نگرانی و افزایش ریسک استفاده از این ارز را در مبادلات پولی و مالی کشورهای خارج از حوزه یورو بالاتر برده است. در عین حال، در سال‌های اخیر خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، تحلیل‌های مبتنی بر ثبات و آینده اتحادیه و سازوکارهای مرتبط با آن را برجسته کرده و هم‌زمان این روند با افزایش وزن و قدرت جریان‌های احزاب راست‌گرا و پوپولیسم در سیاست کشورهای اروپایی که عمیقاً منتقد سیاست واحد اروپایی بوده‌اند، زمینه‌ساز بی‌اعتمادی و ایجاد تردید در برابر یورو و سایر سازوکارهای مرتبط با اتحادیه اروپا شده است.

۲-۴. رمز ارزها

با وجود اینکه بر اساس آخرین آمارهای منتشرشده از میزان گردش مالی ارزهای خارجی در گستره جهانی (جدول ۲) بعد از دلار و یورو، شاهد حضور ارزهایی همچون ین ژاپن، استرلینگ و رنمبی یا یوان چین هستیم، اما اگر شاخص بین‌المللی شدن ارزها را بر اساس میزان سهولت و گستره آن در نظر گرفت، بدون شک رمز ارزها به مراتب از قدرت بین‌المللی شدن بیشتری برخوردار بوده‌اند.

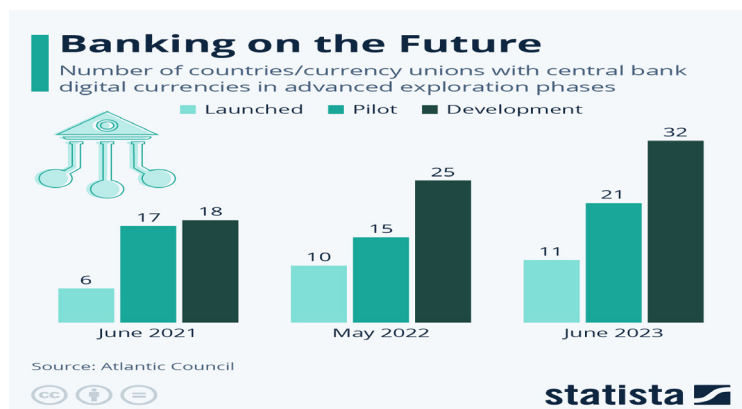
جدول ۲: ارزش‌های اصلی پرکاربرد در سطح جهانی

ارز	جولای ۲۰۲۰	جولای ۲۰۲۱	جولای ۲۰۲۲	جولای ۲۰۲۳
دلار ایالات متحده	۴۳/۵۸	٪۴۲/۱۷	٪۴۴/۳۶	٪۵۹/۲۱
یورو	٪۳۶/۷۵	٪۳۹/۵	٪۳۶/۵۹	٪۱۳/۶۱
پوند بریتانیا	٪۳/۹۶	٪۳/۹	٪۳/۹۷	٪۵/۶۵
ین ژاپن	٪۴/۱	٪۳/۳	٪۳/۳	٪۵
یوان چین	٪۱/۲۲	٪۱/۳۸	٪۱/۵۱	٪۲/۲۳

Source: Statista, 2023

وجود ویژگی‌هایی مانند ماهیت غیرمتمرکز (Awarez-Ramirez et al, 2018: 948)، همتایی یا انتقال بدون وجود یک نهاد مرکزی (Takaishi, 2018: 4-5)، عدم توانایی کنترل و نظارت متمرکز از سوی دولت‌ها (Blau, 2018: 15)، عدم وجود واسطه در نقل و انتقال بین‌المللی و کاهش کارمزد انتقال (Guesmi et al, 2018: 4)، حذف سیستم اداری بانکی و امکان‌ناپذیری جعل و تقلب (Gandal et al, 2018: 3) و حفظ حریم خصوصی مالی افراد، از جمله مهم‌ترین عواملی بوده‌اند که در سال‌های اخیر همراه با افزایش استفاده از شبکه‌های جهانی ارتباطات و اینترنت رمز ارزها را به ارزش‌های بین‌المللی محبوب تبدیل کرده است (نمودار ۲ و ۳). همان‌طور که در نمودار شماره دو مشاهده می‌شود در فاصله سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ تعداد بانک‌های مرکزی استفاده‌کننده از رمزارزها به صورت پیشرفته تقریباً دو برابر شده، این در حالی است که رشد استفاده آزمایشی کمتر از این میزان بوده که این خود نشانگر اعتماد روزافزون به این نوع از ارزهاست. به‌طور خاص در رمزارز پرترفدار بیت‌کوین نیز بر اساس نمودار شماره ۳ در حالی که در سال ۲۰۰۹ میزان استفاده حدود ۲ میلیون بیت‌کوین بوده این حجم در سال ۲۰۱۸ به حدود ۱۷/۵ میلیون بیت‌کوین رسیده است.

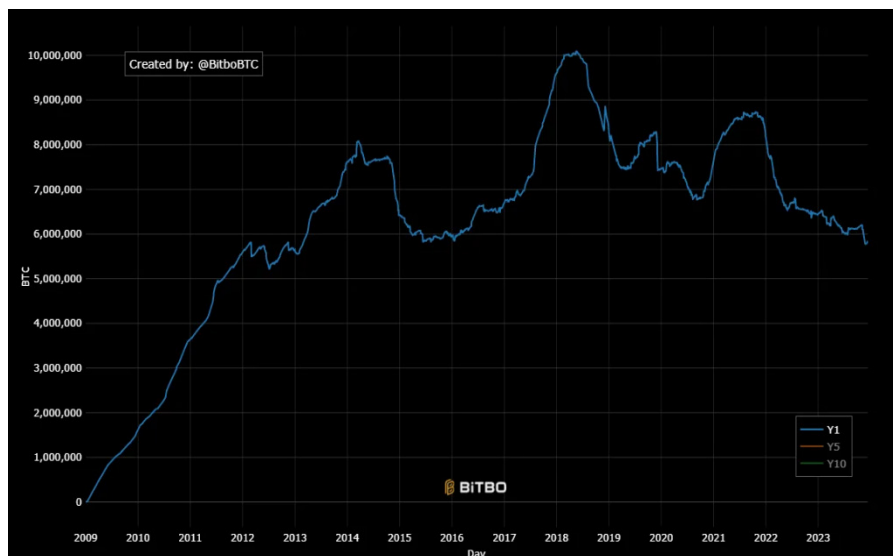
نمودار ۲: روند صعودی سیاست‌گذاری ارزی بانک‌های مرکزی در حوزه رمز ارزها



Source: Zandt, 2023

با این حال، اگرچه این نوع از ارزها بعد بین‌المللی ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند، اما وجود برخی کاستی‌ها از جمله نوسانات شدید ارزش و حباب‌های قیمتی، وجود امکان پول‌شویی، امکان هک کیف پول‌ها یا فعالیت‌های مبادله‌کننده و از همه مهم‌تر عدم وجود بازارهای رسمی و واقعی کالاها و خدمات و همچنین عدم تمایل دولت‌ها به بهره‌گیری تام و تمام از این ارزها (ارغوانی پیرسلامی و میراحمدی، ۱۳۹۸: ۵۱-۵۲)، سبب شده است تا بین‌المللی شدن این نوع از ارزها با آینده‌ای مبهم و نامشخص روبه‌رو باشد. ضمن آنکه باید توجه داشت با وجود گسترده فراوان بهره‌گیری از خدمات آنلاین و مزایای آن هنوز ارزهای مبتنی بر دارایی‌های واقعی و با حمایت‌های بخشی رسمی و دولتی، از جذابیت فراوانی برای در اختیار گیری سهم بازارهای برخوردارند، چنانکه نقش دولت‌ها و توانایی‌های اقتصادی آن‌ها در تعیین بین‌المللی شدن و سهم ارزها از بازار بسیار حائز اهمیت است؛ اهمیتی که دورنما و چشم‌انداز ارزهایی مانند یوان چین را بسیار بزرگ‌تر نشان می‌دهد.

نمودار ۳: نمودار تعداد بیت کوین‌های در گردش



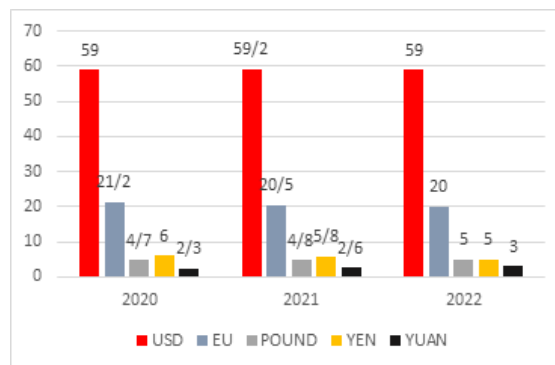
Source: Bitbo, 2024

۵. یوان به‌مثابه ارز بین‌المللی شده

تلقی یوان چین به‌عنوان یک ارز بین‌المللی شده در مقیاس ارزهای سنتی‌تری مانند دلار آمریکا، یورو و حتی پوند و ین ژاپن، هنوز دشوار به نظر می‌رسد. با این حال، روند تدریجی و درعین حال رو به افزایش استفاده از این ارز در پرداخت‌های بین‌المللی (جدول ۲) و نیز در ذخایر ارزی جهان (نمودار ۴) از یک سو و روند رو به افزایش جایگاه چین در اقتصاد جهانی، نویدبخش بین‌المللی شدن یوان در آینده‌ای نه‌چندان دور است. توجه به داده‌های ناشی از این جدول و نمودار شاید در نگاه نخست حاکی از استفاده نسبی پایین‌تر در مقایسه با ارزهای دیگر باشد اما توجه دقیق‌تر به ارقام نشان می‌دهد درحالی‌که رشد استفاده

از ارزش‌های دیگر یا به شدت کند بوده یا ثابت شده، رشد یوان لااقل سرعت بیشتری در مقایسه با سایر ارزها داشته است؛ چنانکه یوان در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ با رشد به ترتیب ۲/۳ و ۲/۶ در سال ۲۰۲۲ به عدد ۳ درصد رسیده است درحالی‌که به جز پوند (که افزایش اندکی داشته است) دو ارز مهم دیگر یعنی یین از ۶ به ۵ و یورو از ۲۱/۲ به ۲۰ درصد کاهش یافته است.

نمودار ۴: سهم ارزهای بین‌المللی در ذخایر ارزی جهان (برحسب درصد)



Sources: Statista, 2023a, American Bullion, 2023

با هدف ارزیابی این روند، در این قسمت نخست روندها و امکانات بالقوه یوان با اتکا به جایگاه چین مورد بررسی قرار گرفته و سپس با ارائه مؤلفه‌هایی از این بین‌المللی شدن، پیامدهای آن مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

۵-۱. روندها و امکانات

بدون تردید، بخش عمده‌ای از روندهای بین‌المللی شدن یک ارز و ظرفیت‌هایی که می‌تواند در این مسیر اثرگذار باشد به پشتوانه نظام اقتصاد ملی آن مرتبط می‌شود. حرکت چین از دهه ۱۹۷۰ از یک نظام اقتصادی متمرکز به سوی یک اقتصاد در حال گشایش، نخستین جنبه از این روند بین‌المللی سازی اقتصاد چین بود. چنان‌که این تحول نخست در بخش کشاورزی رخ داد و در فاصله سال‌های ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۴ نرخ رشد سالانه ارزش تولید ناخالص در این حوزه، تقریباً با رشد سه برابری به ۷/۱ درصد رسید (Chow, 2018: 95). در بخش تولیدی، در کنار شرکت‌های دولتی ذیل سیاست درهای باز شرکت‌های نوین تعاونی، خصوصی و سرمایه‌گذاری برون‌مرزی شکل گرفتند و نتیجه آن، سرعت‌گیری رشد بخش خصوصی از بخش دولتی بود (Song, 2018: 34).

درحالی‌که در آغاز عصر اصلاحات، شرکت‌های با مالکیت خصوصی اصلاً وجود خارجی نداشتند و شرکت‌های دولتی نزدیک به ۸۰ درصد کل ارزش تولید ناخالص صنعتی را در اختیار داشتند، از نظر میزان در سال ۱۹۹۶ به ۲۸ درصد کاهش یافت و نقش شرکت‌های خصوصی در تولید ناخالص صنعتی به رقم ۱۵۴۲ میلیارد یوان رسید (Chow, 2018). تداوم این روند در نظام بانکی نیز منجر به تقویت جایگاه بانک‌های تخصصی و تشکیل بانک مرکزی شد (Huang & Wang, 2018: 293). در حوزه تجارت خارجی، روند

اصلاحات باعث شد تا سهم تجارت خارجی چین از ۷ درصد از درآمد ملی در سال ۱۹۷۸ به ۲۵ درصد GDP در سال ۱۹۸۷ و ۳۷ درصد در سال ۱۹۹۸ برسد و نتیجه آن، حفظ رشد اقتصادی ۹/۶ درصد تا سال ۲۰۱۷ بود (Wang, 2018: 167). شکوفایی تجارت خارجی چین، بعد از الحاق این کشور در سال ۲۰۰۱ به WTO به اوج خود رسید. تمرکززدایی از فعالیت‌های تجارت خارجی، اجرای سیاست مناطق آزاد تجاری با هدف بازگشایی بندرها برای تجارت خارجی، نمونه‌هایی از کنش‌های موفق در تحریک تجارت خارجی چین بود. در همین راستا، تعداد شرکت‌های فعال در حوزه تجارت خارجی از ۱۲ شرکت در سال ۱۹۷۸ به ۵۰۷۵ شرکت در سال ۱۹۸۸ رسید و پیرو یادداشت تفاهم ایالات متحده با چین در سال ۱۹۹۱ طی دو سال بعدازآن، بخش زیادی از فهرست جایگزینی واردات حذف شد (Li & Jiang, 2018: 576-577).

با پیوستن چین به سازمان جهانی تجارت و تعمیق اصلاحات، ارزش کل واردات و صادرات چین از ۲۰۶ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۸ به بیش از ۴ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۷ و ۶/۳ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۲ رسید و در همین بازه زمانی متوسط نرخ رشد سالانه تجارت خارجی چین با رقم بیش از ۱۴ درصد، از میانگین جهانی فراتر رفت (Economic Diplomacy Deputy, 2024; Li & Jiang, 2018). در بخش سرمایه‌گذاری خارجی نیز روند سیاست گشایش تأثیر زیادی بر بین‌المللی شدن اقتصاد چین داشت؛ چنانکه با شکل‌گیری مناطق آزاد تجاری، حجم سرمایه‌گذاری خارجی کمتر از ۱ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۸ به حدود ۳۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۸ رسید و این میزان تا سال ۲۰۲۳ به‌طور میانگین سالانه به رقمی حدود ۵۰۰ میلیون دلار افزایش یافت که در سال ۲۰۲۲ با حجم ۱۸۹۱ میلیون دلار رکورددار حجم سرمایه‌گذاری شد (Trading economics, 2023; UNC Database, 2022).

افزون بر حوزه‌های تجارت و سرمایه‌گذاری، نقش بی‌بدیل چین در حوزه نظام بین‌الملل انرژی به‌عنوان یک مصرف‌کننده بزرگ، منجر به اهمیت یابی این کشور در حوزه مالی و پولی می‌شود. با تسریع روند اصلاحات اقتصاد و گسترش صنعتی شدن و تعمیق فرایند تولید، نقش چین در حوزه انرژی به‌شدت رو به گسترش نهاد. در عرصه داخلی، چینی‌ها با سازمان‌دهی مجدد شرکت‌های داخلی خود و فعال کردن نقش آن‌ها در حوزه‌های بالادستی و پایین‌دستی این صنعت، موفق شده‌اند بیش از نیمی از نفت داخلی و عمده گاز طبیعی خود را از طریق این شرکت‌ها تولید کنند (Stegen, 2015: 198). در عرصه بین‌المللی نیز بعد از گذار از مراحل آغازین که واردات نفت موردنیاز را از طریق قراردادهای مستقیم انجام می‌دانند با طراحی فرایند وام-نفت، چین تلاش کرد تا در ازای اعطای وام به کشورهای صادرکننده از آن‌ها نفت وارد کند. در همین راستا، امضای قراردادهای ۱۵ میلیارد دلاری در ازای ۲۰۰ هزار بشکه نفت در روز با قزاقستان، ۴۰ میلیارد دلاری با ونزوئلا در ازای واردات ۶۰۰ هزار بشکه در روز نمونه‌ای از آن‌هاست. در همین راستا، بر اساس گزارش‌های آژانس اطلاعات انرژی، حجم این نوع وام به رقم ۱۰۸ میلیارد دلار رسید (Zhou, Peng & Li, 2022) و از این جهت فعالیت انرژی چین و اخیراً سرمایه‌گذاری‌های آن در حوزه انرژی‌های جدید، نشان از کنش اساسی چینی‌ها در عرصه پولی و انرژی به‌عنوان ظرفیتی فراروی یوان این کشور در جایگزینی مبادلات بین‌المللی است.

۵-۲. یوان بین‌المللی

اگرچه دلار ایالات متحده از بعد از جنگ جهانی دوم عملکردی پرفرازونشیب، اما موفق داشته، با این حال کاهش سهم آن در مبادلات پولی و نیز ذخایر ارزی کشورها در کنار تمایل چین به اعمال تغییر در معماری پولی و مالی جهانی، بسترهای اولیه بین‌المللی کردن ارز چینی را مهیا کرده است. در همین راستا، چین در نخستین گام تغییر، با عضویت در گروه ۲۰ و ریاست اجلاس آن در سال ۲۰۱۶ به یکی از قوی‌ترین طرفداران اصلاحات در صندوق بین‌المللی پول تبدیل شده و بر این نظر است که سهمیه‌های این صندوق نمی‌تواند بازتابی دقیق از ترکیب اقتصاد جهانی باشد (Helleiner & Momani, 2016: 45-50). از این رو، ضمن تلاش‌های درون‌سازمانی در قالب IMF، چین با بدیل سازی از نهادهای مالی نسبت به پایه‌گذاری بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیایی^۱ در سال ۲۰۱۵ مبادرت کرد. راه‌اندازی این بانک به‌عنوان نهاد تأمین‌کننده اعتباری پروژه‌های زیرساختی چین با استقبال دولت‌های در حال توسعه مواجه شده و آن را به یک نهاد بزرگ مالی مبدل ساخته است. بررسی مهم‌ترین اعضای عضو در این بانک (جدول ۳) نشان می‌دهد که این بانک به نسبت انتقادهای محافل غربی به‌ویژه در ایالات متحده، فراگیری عمده‌ای داشته و مهم‌ترین شرکای اقتصادی آمریکا در اروپا نیز به عضویت این نهاد غیر غربی درآمده‌اند، چنانکه مهم‌ترین اعضای غیرمنطقه‌ای این بانک به ترتیب آلمان، فرانسه و بریتانیا هستند که هر سه از مهم‌ترین شرکای سیاسی و اقتصادی آمریکا به شماره می‌روند.

جدول ۳: مهم‌ترین اعضای بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا

اعضای غیر منطقه‌ای		اعضای منطقه‌ای	
کشور	حق رأی	کشور	حق رأی
آلمان	۴/۱۶	چین	۲۶/۵۶
فرانسه	۳/۱۸	هند	۷/۶۰
بریتانیا	۲/۸۹	روسیه	۵/۹۸
ایتالیا	۲/۴۶	کره جنوبی	۳/۵۰
اسپانیا	۱/۷۵	عربستان سعودی	۲/۴۴

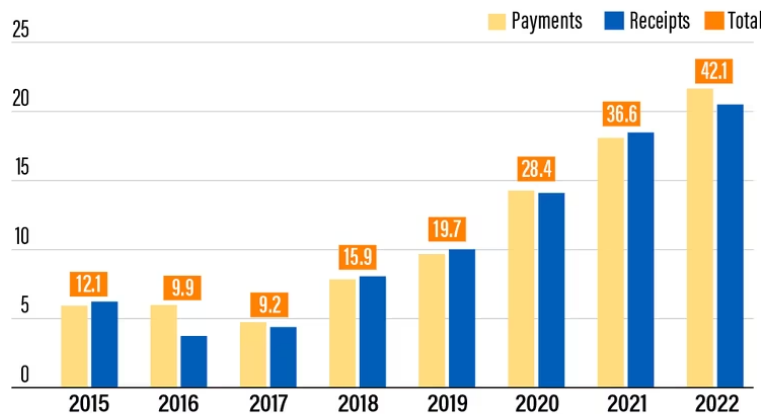
Source: AIIB, 2021

اعطای وام‌های آتی به یوان در این مجموعه، یک ظرفیت مهم است که در اساسنامه این نهاد، ترتیباتی برای آن اندیشیده شده و این امر می‌تواند مورد استقبال به‌ویژه کشورهای تحت تحریم دلاری آمریکا باشد. در کنار آن، عضویت بزرگ‌ترین تولیدکنندگان انرژی جهان همانند روسیه، عربستان و قطر از یک سو و

1. Asian Infrastructure Investment Bank

مصرف‌کنندگان عمده انرژی مانند چین، هند و کره جنوبی در این نهاد، احتمال سازوکار بین‌المللی شدن یوان از طریق پرداخت بر محور این ارز را تقویت کند. ضمن اینکه اجرای پروژه کمربند - راه، احتمالاتی را در مورد تعریف شدن یک ارز منطقه‌ای با محوریت یوان در آینده برانگیخته است (Ly, 2020: 12-14). اجرای اقداماتی مانند موافقت‌نامه‌های مبادله پولی، افزایش کمک‌های خارجی با یوان و خرید نفت با این ارز تلاش‌هایی پراکنده اما هدفمند از سیاست بین‌المللی‌سازی است. بر اساس گزارش بانک خلق چین، در سال ۲۰۲۲ بیش از ۴۲ تریلیون یوان از پرداخت‌ها و دریافت‌های فرامرزی چین با یوان (نمودار ۵) تسویه شده (این رقم در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به ترتیب ۲۸ و ۳۶ تریلیون دلار بوده است) درحالی‌که حدود ۴۵ درصد آن به مبادلات با هنگ کنگ اختصاص داشته است (The National News, 2023).

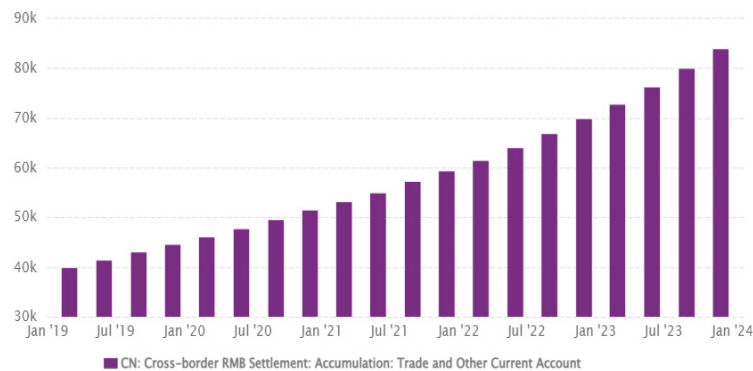
نمودار ۵: پرداخت و دریافت‌های فرامرزی چین (تریلیون یوان)



Source: The National News, 2023

پیش‌ازاین، تسویه فرامرزی یوان در سال ۲۰۲۰ حدود ۲۸ تریلیون یوان بود که افزایش ۴۴ درصدی در هرسال را نشان می‌دهد. در نیمه اول سال ۲۰۲۱ تسویه فرامرزی رقم ۱۷/۵ تریلیون دلار بود که در همان زمان ۴۴ درصد از کل تسویه را تشکیل می‌داد (PBC, 2021).

نمودار ۶. تسویه سالانه فرامرزی یوان (در دوره ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۴)

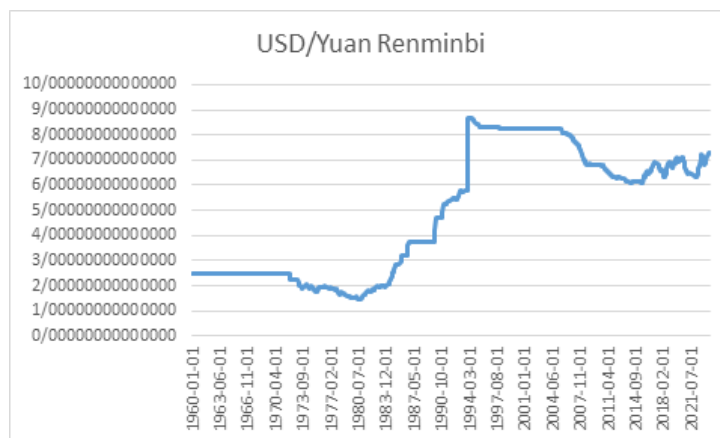


Source: CIEC, 2024

در بخش سپرده‌ها، هنگ کنگ از مناطق پیشتاز در استفاده از یوان بوده است؛ چنانکه تا سال ۲۰۱۱ مجموع سپرده‌های یوان، ۵۸۰ میلیارد یوان و ۹/۵ درصد از کل سپرده‌های این منطقه را تشکیل می‌داد. بر اساس آمار سال ۲۰۲۰، سپرده یوانی در هنگ کنگ به رقم ۷۲۰ میلیارد یوان رسید که رتبه اول را در بازارهای فراساحلی به خود اختصاص می‌داد (PBC, 2021).

افزون بر شاخص‌های فوق و مستند به نمودار ۴ ناظر بر سهم یوان در مبادلات بین‌المللی، اگرچه در حال حاضر سهم یوان در برابر دلار پایین به نظر می‌رسد، اما تحلیل سری زمانی دلار در برابر یوان (نمودار ۷) نشان می‌دهد که در بازه زمانی بعد از شکل‌گیری نظام برتن‌وودز و تثبیت نقش بین‌المللی دلار، برابری یوان و دلار دو مسیر متفاوت را پیموده است. همان‌طور که این نمودار نشان می‌دهد در حالی که از دهه ۱۹۶۰ تا اوایل دهه ۲۰۰۰ ارزش دلار در برابر یوان رو به افزایش بوده، اما با تحکیم اقتصاد چین و بروز نتایج ناشی از اصلاحات اقتصادی و نیز سیاست‌های مالی و تجاری دولت چین از دهه آغاز دهه ۲۰۰۰ به تدریج تا به امروز ارزش دلار در برابر یوان رو به کاهش بوده و به نظر می‌رسد در صورت تداوم ثبات در اقتصاد چین این روند یکی از نشانگان افزایش جایگاه بین‌المللی یوان در نظم اقتصادی آتی بین‌المللی باشد.

نمودار ۷: تحولات برابری ارزی دلار و یوان از سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۲۳



Source: Fred Economic Data, 2024

با در نظر داشت این تحولات در حوزه بین‌المللی شدن یوان، می‌توان به این گزاره رسید که افزایش نقش در حوزه بازارهای پولی و مالی با پیامدهایی در حوزه‌های گوناگون دیگر و اقتصاد سیاسی بین‌الملل همراه خواهد بود.

۳-۵. پیامدهای یوان بین‌المللی

این پیامدها در مرتبه نخست بازتابی از عدم قطعیت سیاسی و اقتصادی ناشی از بین‌المللی شدن یوان بوده و در مرتبه دوم به‌مثابه شاخص‌هایی در نظر گرفته می‌شود که در صورت مدیریت و اهتمام دولت چین در توجه به آنها می‌تواند میزان عدم قطعیت را کاهش داده و روند بین‌المللی شدن را تسریع بخشد. از این رو این پیامدها را می‌توان در دو بعد پیامدهای ناشی از عدم قطعیت سیاسی و پیامدهای ناشی از عدم قطعیت اقتصادی مورد شناسایی قرار داد.

- الزامات مربوط به عدم قطعیت سیاسی

عدم قطعیت سیاسی برای شرکای تجاری یک کشور دافعه دارد. اگر قرار باشد پول یک کشور بین‌المللی شود طرف‌های تجاری باید مطمئن باشند که تغییرات سیاسی شگرفی در یک کشور اتفاق نمی‌افتد. بنابراین برای کاهش عدم قطعیت سیاسی یک دسته اقدامات زیر لازم است:

- اصلاحات دموکراتیک: با توجه به درهم‌تنیدگی بازار و دولت و اقتصاد و سیاست، تحولات هر یک از این حوزه‌ها بدون تردید برای حوزه دیگر نیز اثری شگرف دارد. امروزه شرکت‌های خصوصی، مؤسسات سرمایه‌گذار و بنگاه‌های اقتصادی حوزه فعالیت خود را اماکن و کشورهای تعیین می‌کنند که میزان ریسک کنش اقتصادی در آن‌ها حداقلی باشد. اقتصادهای دولتی با حاکمیت دولت‌های شبه‌اقتدارگرا هرچند ممکن است به دلیل حمایت دولتی در کوتاه‌مدت قابل اعتماد باشد اما مأمّن و مقاصد خوبی برای فعالیت اقتصادی در نظر گرفته نمی‌شود؛ زیرا تداخل کارکردهای دولت و بازار در این دسته از نظام‌ها درجه ریسک فعالیت را بالا برده و این امکان هر لحظه وجود دارد تا تکانه‌ای در حوزه سیاسی، بازار را دچار عدم تعادل و شکست کند.

از این رو، به هر میزان که شفافیت در هر دو بخش دولتی و بازار افزایش یافته و مسئولیت‌پذیری دولت در پرتو روندهای نظارتی مدنی ارتقا یابد، زمینه برای اعتماد و فعالیت اقتصادی بین‌المللی بیشتر شده و در نتیجه، پول ملی یک کشور نیز می‌تواند مبنای دقیق‌تر و عمیق‌تری در بازارهای پولی و مالی ایجاد کند و دسترسی‌پذیری آن بیشتر شود. در نتیجه می‌توان گفت، یکی از مهم‌ترین الزامات عدم قطعیت سیاسی در حوزه بین‌المللی شدن واقعی و اثرگذار یوان بدون شک اصلاحات دموکراتیک در ساختار اقتصاد و سیاست چین است. موضوعی که مبادرت یا دوری از آن از سوی دولت چین در مقطع فعلی چندان روشن و در دسترس به نظر نمی‌رسد. همین عامل باعث می‌شود که بتوان ادعا کرد که این نوع از عدم قطعیت سیاسی در زمره وضعیت‌هایی است که رهبران چین را ناچار می‌سازد در فرایند تصمیم‌خویش برای بین‌المللی کردن یوان ناچار از تعمق و آینده‌نگری باشند؛ آغاز روند اصلاحات هرچند جزئی دموکراتیک به‌عنوان ضرورت ارتقای جایگاه بین‌المللی یوان یا ادامه وضع موجود و عدم امکان پیش‌بینی‌پذیری تحولات سیاسی چین.

- چین به‌مثابه قدرت مسئول: یکی از انتقادهای جدی که در دو دهه اخیر از جانب کشورهای غربی متوجه چین بوده، این است که پکن در قبال مسائل جهانی متناسب با وزن اقتصادی و سیاسی خود مسئولیت‌پذیر نیست. در یک رویکرد تطبیقی با نگاهی به نقش دلار به‌عنوان یک ارز بین‌المللی در زمانه‌های بحران‌های اقتصاد جهانی، معمولاً حضور ایالات متحده و نهادهای غرب‌محور برای مدیریت شرایط سخت اقتصادی قابل اشاره است. چنانکه در تمامی بحران‌های اقتصادی بعد از جنگ سرد از بحران مالی جنوب شرق آسیا گرفته تا بحران ۲۰۰۸ و بحران مالی اتحادیه اروپا همراهی نهادهای برتن‌وودز یا گروه ۸ یا گروه ۲۰ بسیار برجسته بوده است. از این رو با بین‌المللی شدن یوان به شکل خودکار منافع چین در نظام اقتصاد سیاسی بین‌المللی درگیر شده و هم در زمانه‌های بحران‌های اقتصادی جهانی و منطقه‌ای و بحران‌های ژئوپلیتیک ناچار از مداخله خواهد بود.

با وجود اینکه در صورت فرض بین‌المللی شدن یوان این ایفای نقش به‌مثابه قدرت مسئول اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد، اما نسبت به این گزاره عدم قطعیت وجود دارد. از این‌رو نگاه جامعه بین‌المللی در مقطع کنونی به بخش رفتارهای چین معطوف است که آیا این کشور در زمانه‌های بحران، قدرت مدیریت یا ورود اساسی را دارد یا خیر؟ هرچند چینی‌ها در این حوزه به نقش خود در بحران مالی ۱۹۹۷-۱۹۹۸ جنوب شرق آسیا اشاره می‌کنند که با افزایش ارزش پولی واردات را از کشورهای درگیر بحران افزایش دادند و از این طریق به حل بحران کمک کردند، اما منتقدان بر این نظرند که در بحران‌های مالی بین‌المللی یا چینی‌ها صرفاً منتظر مشاهده پیامد مستقیم آن برای خود هستند تا بعد تصمیم بگیرند. یا اینکه همواره خود را در حاشیه قرار داده و تلاش می‌کنند با ابزارهای ملی و قواعد مرکاتیلیستی خود را از پیامدهای بحران مصون سازند. اقدام مشابه چین در برابر بحران مالی ۲۰۰۸ شاهد مثالی از این رفتار چین است (Wang & Heng, 2012; Zhang & Yu, 2012: 140-161). به نظر می‌رسد برای بین‌المللی شدن یوان، چینی‌ها مجبور هستند که این عدم قطعیت سیاسی را با تقبل مسئولیت‌های بین‌المللی تعدیل نمایند.

- ایجاد تصویر مثبت در جنوب جهانی: در کنار سیاست خارجی جهان سوم‌گرای چین که بر عدم مداخله در امور داخلی کشورهای دیگر تأکید دارد، اوج‌گیری استفاده از یوان به‌عنوان مبنای مبادلات اقتصادی جهانی به افزایش جایگاه و اعتبار چین بیش از گذشته در جنوب جهانی کمک خواهد کرد. موضوعی که با توجه به کمیت بالای این کشورها می‌تواند در بزنگاه‌های نظم موجود برای چین مهم و مؤثر باشد. چنانکه پرداخت وام‌ها و کمک‌های اقتصادی ذیل نهادهای بین‌المللی با ارز جایگزین دلار (اینجا یوان) می‌تواند هم بر کاهش دامنه و اثرگذاری قدرت اقتصادی آمریکا کمک کند که نتیجه آن کاهش قدرت ملی و افول این کشور در سلسله‌مراتب قدرت بین‌المللی باشد و هم زمینه‌ساز کاهش نگرانی این دسته از کشورها از روندهای تحریمی غرب در شرایط جدال‌های سیاسی و ژئوپلیتیک شود.

در برابر این روند، نفوذ در جنوب جهانی مسئله‌ای که چین را با عدم قطعیت مواجه می‌سازد این است که افزون بر بازنمایی تهدید چین از سوی رسانه‌های غربی، این برداشت نزد افکار عمومی جهانی به‌ویژه کشورهای جنوب جهانی شکل گرفته است. سرمایه‌گذاری‌های چین در این دسته از کشورها یا همکاری‌های اقتصادی آن روندی از «تله بدهی» را شکل داده و در بلندمدت نه تنها باعث وابستگی کشورهای مقصد به پکن خواهد شد، بلکه تاراج منابع این جوامع را نیز در پی خواهد داشت (شفیعی، ۱۴۰۱: ۲۱۹). نتیجه این برداشت آن است که بین‌المللی شدن یوان اگرچه با یک حمایت عمومی از جهان جنوب می‌تواند همراه باشد اما نوع ورود چین به کشورهای هدف می‌تواند بی‌اعتمادی بین‌المللی را تقویت کرده و زمینه‌های مساعد برای تحقق این رویداد مهم را با دست‌اندازهای بزرگ‌تری مواجه سازد.

- تصویرسازی به‌مثابه قدرت بزرگ: از زمان ریاست جمهوری شی در چین، آنچه بیش از گذشته قابل مشاهده بوده رفتارهای تهاجمی‌تر و هویت‌جویانه چین در مقایسه با گذشته است. اگر

تا پیش‌ازاین، چینی‌ها چندان تمایلی به وصف قدرت بزرگ نداشتند، اما موضع‌گیری‌ها و ابتکارهای مختلف این کشور از مواضع این کشور در قبال مسائل خاورمیانه و تنگه تایوان گرفته تا تلاش برای تأسیس نهادهای بین‌المللی نوین یا ارائه ابتکارهای اقتصادی و تجاری نشانگر این است که چین ضمن تلاش برای مسئولیت‌پذیری بین‌المللی نسبت به رفتار به‌مثابه یک قدرت بزرگ یا موازنه سخت و نرم در برابر قدرت‌های بزرگ، بی‌تمایل نیست. بین‌المللی شدن یوان، افزون بر اینکه چین را از نظر اقتصادی و سیاسی می‌تواند در متن تحولات بین‌المللی قرار دهد، تصویر و اعتبار این کشور را نیز در قالب یک قدرت بزرگ تعریف خواهد کرد.

قدرت بزرگی که هم می‌تواند خط‌مشی‌های نهادهای پولی و مالی بین‌المللی را تعیین کرده یا بر آن اثرگذار باشد یا آنکه با تکیه بر توان ارزی خود به‌مثابه قدرت موازنه‌گر در برابر استفاده غرب از توانمندی‌های اقتصادی خود برای وارد کردن فشار سیاسی به سایر جوامع و دولت‌های غیرهمسو باشد و ازاین‌رو، جایگاه آن را در نظم در حال‌گذار دچار بازتعریف اساسی می‌کند. مشکل اینجاست که دقیقاً قابل‌پیش‌بینی نیست که چین در موضوعاتی چون بحران تایوان، بحران در تعیین وضعیت دریای جنوبی چین، نوع روابط با همسایگان جنوب شرقی آسیا و نیز نحوه مواجهه با بحران در شبه‌جزیره کره چه نوع رفتاری در پیش می‌گیرد و این همین مسئله افزون بر این که ادراک از چین به‌مثابه یک قدرت بزرگ را دشوار می‌کند و متعاقباً پذیرش سازوکارهای چینی در نظم بین‌المللی از جمله بین‌المللی شدن یوان را نیز دشوار می‌کند.

- الزامات و پیامدهای مربوط به عدم قطعیت اقتصادی

برای کاهش عدم قطعیت اقتصادی در فرایند بین‌المللی شدن یوان، اقدامات زیر لازم می‌نماید:

-تعدیل و اصلاح در ساختار اقتصاد سیاسی چین: یکی از الزامات عمیقاً اقتصادی - سیاسی فراروی تحقق ایده بین‌المللی شدن یوان، بدون تردید اصلاح ساختار اقتصادی چین است. اگرچه این اقدام فی‌نفسه و در ظاهر اقتصادی است، اما با توجه به جایگاه دولت در اقتصاد چین و ساختار نظام سیاسی و اقتصادی این کشور، ارتباط وثیقی با منافع حزب حاکم و گروه‌های ذی‌نفع و مسلط در اقتصاد چین دارد. اقتصاد چین با وجود تجربه اصلاحاتی عمیق از دهه ۱۹۸۰ به بعد در حوزه‌های گوناگون تجارت، امور مالی و برنامه‌ریزی هنوز یک اقتصاد دولت‌محور به شمار می‌رود. باوجوداینکه نقش شرکت‌ها و فعالان بخش خصوصی و کارآفرینان در دو دهه اخیر رو به تزاید بوده اما ماهیت کاوی این شرکت‌ها و نقش کارآفرینان هنوز در پرتو نقش دولت قابل توضیح و بررسی است (Zhang, 2021).

از طرف دیگر، در حوزه سرمایه و بانک‌ها، باوجوداینکه تلاش بر آن شده تا نقش سرمایه خارجی تقویت شده و با مانع‌زدایی، ورود آن‌ها به چین تسهیل شود، چین هنوز به‌عنوان دولتی شناخته می‌شود که در راستای توجیه مقابله با بحران، سرمایه‌های در حرکت خارجی و داخلی را کانالیزه کرده و محل مصارف و عملکرد آن‌ها را با سیاست‌های متمرکز کنترل می‌کند (Lu, 2023: 23). فراتر از بخش‌های اقتصادی مورد بحث، با توجه به پیوند ناگسستنی میان ثروت و قدرت از دید رهبران حزب کمونیست،

هرگونه اصلاح جدی با محوریت خصوصی‌سازی واقعی این بیم را در آینده ایجاد می‌کند که حاکمیت حزب و شاخه‌های منشعب از آن در سراسر چین با چالش مواجه شود. درک اهمیت و حساسیت حزب حاکم نسبت به این مسئله، زمانی بیشتر قابل درک می‌شود که دانست که در چهار دهه گذشته، حدود مرز روند اصلاحات حتی در اصلاح طلب‌ترین بخش حزب تا جایی بوده که کنترل حزبی با خدشه مواجه نشود.

از این رو می‌توان گفت تعدیل و اصلاح ساختار اقتصاد چین با هدف تقویت جایگاه بین‌المللی یوان، امری پیچیده و مرتبط با آینده‌نگری حزب در خصوص میزان کنترل خویش بر فرایندهای سیاسی این کشور خواهد بود. نکته حائز اهمیت این است که ممکن است در ظاهر به نظر برسد میان بین‌المللی‌شدن یوان و اصلاحات ارتباطی نباشد، اما باید در نظر داشت که یک ارز بین‌المللی همچون یوان زمانی می‌تواند در عرصه جهانی محل خرید و فروش یا ذخیره قرار گیرد که دارای اعتبار و پشتوانه و شفافیت عملکردی باشد. چنانکه اگر بازارهای مالی همچون بورس یا بانک‌های چین همچنان ذیل دستورالعمل‌های دولتی عمل کنند اعتماد بین‌المللی به عملکرد آزاد و شفاف یوان در شرایط متغیر اقتصادی از بین رفته و این ارز می‌تواند با کنترل‌های دولتی چین مدام با کاهش یا افزایش ارزش صوری مواجه شده و زمینه آینده‌نگری فعالان اقتصادی را از بین ببرد و ریسک استفاده از آن را افزایش دهد.

- تعیین قیمت توسط دولت: فرایند ارزش‌گذاری پول ملی بر اساس منطق اقتصادی طی فرایند عرضه و تقاضا، در بازار انجام می‌شود. با وجود اینکه چین از زمان انجام اصلاحات تلاش کرده تا منطق اقتصادی بازار را با هدف تحرک بخشی به حوزه‌های تولیدی و صنعتی رسمیت ببخشد، به دلیل ارتباط قیمت‌گذاری یوان با حجم بالای تجارت خارجی این کشور، فرایند تعیین قیمت این ارز معمولاً دولتی بوده و عمدتاً خارج از سازوکار بازار انجام می‌شده است. تلاش چین در سه دهه اخیر برای بالا بردن حجم صادرات محصولات تولیدی باعث شده تا این کشور، با دست‌کاری در ارزش پول ملی روند صادرات را تحرک بخشیده و واردات را کنترل کند. این اقدام دولت چین سبب شده تا ارز یوان در معادلات پولی و مالی منطقه‌ای و جهانی به‌عنوان ارزی شناخته شود که شدیداً وابسته به سیاست‌گذاری دولتی بوده و از این رو روندهای بازاری نقشی زیاد در تعیین قیمت یا ارزش آن ندارد.

اگرچه با توجه به حجم بسیار زیاد تجارت خارجی چین و تبدیل شدن آن به شریک تجاری نخست بیش از ۱۰۰ کشور در دنیا، تجارت و کار اقتصادی با این کشور را اجتناب‌ناپذیر کرده، اما باید در نظر داشت که فرایند تبدیل شدن ارز یوان به مبنای مبادلات پولی و یا ذخیره ارزش توسط کشورهای دیگر، در گرو ارتقای اعتماد بین‌المللی به این ارز و نقش بازاری آن است. از این رو به نظر می‌رسد یکی از دلایل نقش محدود آن در این دو فاکتور، به همین عامل تعیین قیمت دولتی بازمی‌گردد. نتیجه آنکه، بین‌المللی‌شدن یوان، بدون تردید به تصمیم دولت چین برای تعیین نقش خود در آینده در قیمت‌گذاری یوان و کاهش عدم قطعیت بستگی دارد. در این شرایط به نظر می‌رسد بین‌المللی‌شدن یوان بدون تردید هم در گرو کاهش نقش دولت در قیمت‌گذاری و هم اینکه به شکل اجتناب‌ناپذیری نقش دولت را در این فرایند کاهش خواهد داد. این کاهش نقش اگرچه با توجه به سیاست تجاری چین در کنترل صادرات و واردات آسان به نظر نمی‌رسد اما امری محتوم است.

-دشوار شدن نظام تحریم دلاری: از زمان تبدیل شدن دلار به ارز رایج و پرکاربرد بین‌المللی بعد از نهاد برتن وودز، تحریم استفاده دیگر کشورها از دلار آمریکا به یکی از ابزارهای پرکاربرد در سیاست خارجی ایالات متحده تبدیل شده است؛ این روند از دهه ۱۹۹۰ و هم‌زمان با تعمیق روند استفاده از دلار هم به‌عنوان ذخیره ارزش و هم ابزار مبادله به‌مراتب شدیدتر شد. پایه‌گذاری نظام سوئیفت و نقل و انتقال بین‌المللی دلار نیز سبب شده تا تراکنش‌های دلاری تمامی کنشگران دولتی و غیردولتی، در رصد اطلاعاتی مقام‌های پولی و مالی ایالات متحده قرار گیرد. در یک دهه گذشته، استفاده مکرر واشنگتن از تحریم دلاری دولت‌های غیرهمسو مانند ایران، کره شمالی، روسیه و ونزوئلا و همچنین کنشگران غیردولتی‌ای که به نحوی با این کشورها در ارتباط بوده‌اند، باعث شده تا افزون بر برنامه‌ریزی این جوامع برای رهایی از یکه‌تازی دلار در بازارهای جهانی، زمینه‌نگرانی قدرت‌های نوظهور اقتصادی نیز ایجاد شود.

استدلال یا تفکر زمینه‌ای کشورهای دیگر بر این مسیر قرار گرفته که هرگونه کنش غیرهمسو با ایالات متحده، در هر زمانی ممکن است به کنار گذاشته شدن از مسیر تراکنش دلاری منجر شده و در نتیجه، استقلال کشورها در مسیر سیاست خارجی عمیقاً تحت‌الشعاع قرار گیرد. از این‌رو علاوه بر برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای متعددی که در سال‌های گذشته برای استفاده از پول‌های ملی در معاملات دوجانبه کشورها افزایش یافته، نهادهای بدیل منطقه‌ای و جهانی نیز برنامه‌ریزی‌هایی جهت کنترل یا لااقل گریز از فشارهای آمریکا به انجام رسانده‌اند. فعالیت‌های بریکس و پیش‌بینی بانک توسعه زیرساخت آسیایی در استفاده از پول‌های جایگزین، نمونه‌ای از این اقدام‌هاست.

با وجود این موارد برنامه‌ریزی، در نهایت اتکا به یک ارز قدرتمند و با پشتوانه یک اقتصاد باثبات در جهت هماهنگی‌های بیشتر در امر فعالیت‌های تجاری و مالی اجتناب‌ناپذیر است. از این‌رو، به نظر می‌رسد در میان ارزهای غیر غربی، یوان چین از هر دو ویژگی برخوردار است؛ یعنی هم دارای پشتوانه یک اقتصاد تقریباً باثبات بوده و هم اینکه کشور تأمین‌کننده آن لااقل در اعلام مواضع تمایلی به ابزارهای تحریمی نداشته و معتقد به همزیستی و فرصت‌های برابر در حوزه اقتصاد است. از این‌رو، قابل پیش‌بینی است که حتی اگر موقعیت یوان به موقعیت فعلی دلار نیز نرسد، اما روند رو به صعود جایگاه آن در نظام پولی بین‌المللی، در صورت تداوم می‌تواند استفاده از تحریم را به‌عنوان ابزار سیاست خارجی آمریکا محدود کند. شرایطی که در صورت تحقق خودبه‌خود به مقبولیت این ارز (یوان) کمک کرده و امکان قرارگیری آن در مرکز تحولات پولی آینده را بیش‌ازپیش خواهد کرد. بنابراین، نقش آفرینی بیشتر چین در این زمینه، جذابیت آن را برای کشورهای جنوب خواهد افزود و اساساً رفتار چین را بیشتر قابل پیش‌بینی خواهد ساخت.

-تقویت نهادهای اقتصادی چینی: یکی از تلاش‌های منحصربه‌فرد چین در یک دهه گذشته و از زمان ریاست جمهوری شی، تلاش برای فراتر رفتن از انحصار نهادی غرب در حوزه اقتصاد بین‌المللی است. در همین راستا تأسیس بانک توسعه زیرساخت آسیایی و نیز اجرای ابتکار کمربند، راه از سوی چین، بدیلی در برابر نهادهای پولی-مالی و سرمایه‌گذاری غربی دانسته می‌شود. با این حال به نظر

می‌رسد، تأثیرگذاری این نهادها زمانی می‌تواند بیشتر شود که تمامی سازوکار آن در قالب یک زنجیره ارزش از شروع ابتکار تا سرمایه‌گذاری و نیل به اهداف ترسیمی، تماماً در چارچوبی غیر غربی و متکی بر ابتکارهای چینی باشد. در این صورت، سرمایه اجتماعی چین در منظر ذینفعان این نهادها افزوده خواهد شد.

بین‌المللی‌شدن یوان، راهکاری است که این ابتکارها را هم بومی جلوه می‌دهد و هم منجر به تقویت اثرگذاری چین در تعامل با شرکای این پروژه‌ها خواهد شد. در چارچوب بانک توسعه زیرساخت آسیایی، اگرچه طبق اساسنامه آن، ذخایر و وام‌ها با دلار آمریکا محاسبه می‌شود اما امکان در نظرگیری ارزهای دیگر نیز لحاظ شده است؛ این موضوع زمانی مهم‌تر می‌شود که دانست بخشی از اعضای این بانک، کشورهای غربی هستند و در صورت ورود یوان به سبد ارزی این مؤسسه، خودبه‌خود زمینه‌ای برای رواج بیشتر این ارز در سطح جهانی خواهد شد. پرداخت وام‌های عمده برای رفع نیازهای کشورهای متقاضی، ایجاد تسهیلات بلندمدت در بازپرداخت‌ها، عدم ارائه شروط سیاسی و اقتصادی برای موافقت با پرداخت‌ها مانند وثیقه‌های مالی عمده یا تغییر در نظام اقتصادی با تأکید بر آزادسازی یا روابط حسنه دیپلماتیک محورهایی هستند که می‌تواند مشوق کشورها برای همکاری بیشتر با این نهادها و احتمالاً رویگردانی از نهادهای غربی باشد.

همچنین در چارچوب ابتکار کمربند، راه، چین در سال‌های گذشته اقدام به سرمایه‌گذاری‌های هنگفتی در کشورهای مقصد کرده که با در نظرگیری حجم این سرمایه‌گذاری‌ها و نیز بدهی‌های مرتبط با آن، یوان چین می‌تواند هم به ارزی رایج تبدیل شده و هم به رسمیت و اهمیت این نهاد و سایر نهادهای مشابه بیفزاید. در چارچوب این طرح چین با پیش‌بینی مناطق جغرافیایی مختلف، قرارگیری آن‌ها در زنجیره ارزش را در گرو ارتقای زیرساخت‌ها از طریق تقویت سرمایه‌گذاری دانسته است. عمده کشورهای هدف این نهاد سرمایه‌گذاری کشورهایی هستند که از منظر زیرساخت‌ها ضعیف بوده و ناگزیر از پذیرش فرایند سرمایه‌گذاری برای قرارگیری در چارچوب این چرخه نوین همکاری اقتصادی هستند. این روند می‌تواند سبب بهره‌گیری چین از پول ملی خود برای تأمین اعتبار پروژه‌ها و احیای زیرساخت‌ها شود که به نوبه خود چرخه مبادله یوانی در نظام پولی جهانی را تقویت می‌کند.

نتیجه‌گیری

ارتقای شاخص‌های قدرت چین در دو دهه اخیر به‌ویژه در حوزه اقتصاد با این فرضیه تداوم یافته که این کشور به مانند هر قدرت دیگر در تاریخ روابط بین‌الملل، به موازات افزایش موقعیت اقتصادی، مسیر اثرگذاری و کسب موقعیت قدرت بزرگ و اثرگذار در معادلات جهانی را خواهد پیمود. تلاش برای بین‌المللی کردن پول ملی، نمودی از این اثرگذاری و تثبیت جایگاه است. در مسیر بین‌المللی‌شدن یوان، جامعه بین‌المللی با عدم قطعیت‌های سیاسی و اقتصادی چین مواجه است. از این رو، مقاله حاضر، دو هدف را دنبال کرد؛ نخست معرفی روندهایی که مسیر بین‌المللی‌شدن یوان را بازمی‌نمایاند و دوم احصاء و استنتاج الزامات و پیامدهایی است که با مفروض گیری این بین‌المللی‌شدن نمایان

خواهد شد. از همین رو این پژوهش با بهره‌گیری از چارچوب مفهومی عدم‌قطعییت اقتصادی و سیاسی نشان داد که تحقق رویدادی مهم مانند بین‌المللی‌یوان، قطعاً دارای الزامات و پیامدهایی در حوزه‌های اقتصادی و سیاسی است که شرط موفقیت آن کاهش عدم‌قطعییت‌ها و مدیریت آن‌ها توسط چین است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که گرچه ارزهای نوظهور همانند یورو و رمز ارزها، در دهه اخیر اهمیت یافته‌اند، اما بین‌المللی‌شدن یک ارز بدون تردید در مرتبه نخست، درگرو پشته‌توانه و ظرفیت اقتصاد پشته‌تیبان است و در مرتبه دوم، به پذیرش آن از سوی اقتصاد حامی. نظام پولی یورو با توجه به بحران‌های مقطعی اتحادیه اروپا و چالش هماهنگ‌سازی سیاست‌های اقتصادی و نیز روابط درهم‌تنیده سیاسی اتحادیه اروپا با ایالات متحده، عمیقاً تحت‌الشعاع دلار و قدرت بین‌المللی آن است. نظام رمز ارزها نیز اگرچه از امکانات فوق‌العاده‌ای در تسهیل‌گری مبادلات در ورای کنترل‌های دولتی برخوردار است، اما با کسب اعتماد بین‌المللی به‌عنوان وسیله مبادله در بازارهای بزرگ مالی، تجاری و انرژی و همچنین ابزار ذخیره ارزش فاصله بسیار دارد.

در این شرایط، یوان علی‌رغم اینکه بنا بر آمارهای موجود از حیث مبادلات بین‌المللی در جایگاهی بعد از ارزهای سنتی دلار، پوند، یورو و ین ژاپن قرار می‌گیرد، اما روند رو به صعود آن (در مقایسه با روند رو به کاهش و ثابت ارزهای دیگر) حاکی از بین‌المللی‌شدن فزاینده آن است. اما چین در این راستا با پدیده‌ای بنام عدم‌قطعییت سیاسی و اقتصادی مواجه است. برای کاهش عدم‌قطعییت و پیش‌بینی‌پذیری در محیط داخلی، در پیش‌گرفتن اصلاحات دموکراتیک و شفافیت اقتصادی و نهادی از سوی پکن ضروری است و در عرصه بین‌المللی نیز، مسئولیت‌پذیری هرچه بیشتر چین در قبال مسائل جهانی، نفوذ این کشور در بخش مهم جنوب جهانی و تصویرسازی مشروع و مقبول از پکن به‌عنوان قدرتی بزرگ در آینده جهان لازم است. مادامیکه این الزامات در دستور کار دولت چین قرار نگیرد، بین‌المللی‌شدن یوان با اما و اگرهای زیادی مواجه خواهد شد.

منابع

- ارغوانی پیرسلامی، فریبرز و سعید میراحمدی (۱۳۹۸)، جهانی‌شدن ارزهای مجازی و حکمرانی اقتصادی دولت، فصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، ۳(۶): ۶۸-۲۹. Doi: 10.22080/jpir.2020.2804
- ارغوانی پیرسلامی، فریبرز، ضیا بهبهانی، مجید (۱۴۰۲)، چالش‌های سیاسی-اقتصادی فراروی هژمونی یوان چین در نظام پولی بین‌المللی، سیاست جهانی، ۱۲(۳): ۵۳-۷۹. Doi: 10.22124/wp.2024.25258.3230
- امید، علی، سحر پیران‌خو و فریبرز ارغوانی پیرسلامی (۱۴۰۰)، هژمونی دلار در سده بیست و یکم: کاوشی در مؤلفه‌های تداوم یا زوال در چارچوب نظام پولی بین‌المللی، مجله مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، ۴(۱): ۸۵-۱۱۹. Doi: 10.22126/ipes.2021.5984.1332
- شفیع، نوذر (۱۴۰۱)، دیپلماسی چینی، دام بدهی و کسب موقعیت هژمون، پژوهشنامه ایرانی سیاست بین‌الملل، ۱۱(۱): ۲۴۵-۲۱۹. Doi: 10.22067/irlip.2022.21450.0

- کریمی، غلامرضا، نصیرزاده، سعید و سعید میر ترابی (۱۴۰۰)، موقعیت هژمونیک دلار امریکا و چشم‌انداز چالش آن توسط یورو و یوان، فصلنامه روابط خارجی، ۱۳(۴): ۷۱۵-۷۵۳. Dor: 20.100.۷۵۳-۷۱۵ : ۱۳(۴)
1.1.20085419.1400.13.4.2.7

References

- Ahir, H., Bloom, N., & Furceri, D. (2022), The world uncertainty index (No. w۲۹۷۶۳). National bureau of economic research.
- Asian Infrastructure Investment Bank (2021), Members and Prospective Members of the Bank, observed at: 2022/06/04, available at: <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>
- Alvarez-Ramirez, J. & et al. (2018), Long-Rang Correlations and Asymmetry in the Bitcoin Market, *Physica a Statistical Mechanics and Its Applications*, November, No.492, 948-955. Doi: [10.1016/j.physa.2017.11.025](https://doi.org/10.1016/j.physa.2017.11.025)
- Arghavani Pirsalami, Fariborz and Mirahmadi, Saeed (2019), The globalization of virtual currencies and the economic governance of the state, *Quarterly Journal of Politics and International Relations*, 3(6): 29-68. [In Persian]. Doi: 10.22080/jpir.2020.2804
- Arghavani Pirsalami, Fariborz and Zia Behbahani, Majid (2023), Political-economic challenges facing the hegemony of the Chinese Yuan in the international monetary system, *World Politics*, 12(3): 53-79. [In Persian]. Doi: [10.22124/wp.2024.25258.3230](https://doi.org/10.22124/wp.2024.25258.3230)
- Blau, Benjamin. (2018), Price Dynamics and Speculative Trading in Bitcoin. *Research in International Business and Finance*, No. 43, pp.15-21. DOI: 10.1016/j.ribaf.2017.07.183
- American Bullion, (2023), World reserve currency history Chart, (observed: 8/9/2023) at: <https://www.americanbullion.com/world-reserve-currency-history-chart/>
- Bitbo, (7/12/2024) <https://charts.bitbo.io/circulating-coins/>
- Britannica, (2023), “Euro”, (observed: 8/9/2023) at: <https://www.britannica.com/money/topic/euro>
- CIEC, (2024) China Cross-border RMB Settlement: Accumulation: Trade, (Observed: 7/12/2024) at: <https://www.ceicdata.com/en/china/crossborder-rmb-settlement/crossborder-rmb-settlement-accumulation-trade>
- Chow, G. C. (2018), China’s economic transformation. In R. Garnaut, L. Song, & C. Fang (Eds.), *China’s 40 Years of Reform and Development* (pp. 93-116): ANU Press.
- Cui, Y., & Lian Liu, Ke Peng (2022), International competitiveness and currency internationalization: an application to RMB internationalization, *Journal of the Asia Pacific Economy*, 1-24. DOI: 10.1080/13547860.2022.2031521
- Di Dongsheng (2013), Chapter six: The Renminbi’s Rise and Chinese Politics, *Adelphi Series*, 53:439, 115-126.
- Economic Diplomacy Deputy (2024), China Foreign Trade, 2022, (Observed 2024, 2, 16) Available at: <https://economic.mfa.ir/files/Pdf/0712661-newsExporteb0b2edf-659f4942a901021254c1ba71.pdf>
- Economic Policy Uncertainty (2024), World Uncertainty Index, (observed: 7/12/2024) at: https://www.policyuncertainty.com/wui_quarterly.html
- European Central Bank (2023), “The Euro”, (observed: 8/9/2023) at: <https://www.ecb.europa.eu/euro/html/index.en.html>

- Fred Economic Data (2024), Chinese Yuan Renminbi to U.S. Dollar Spot Exchange Rate, (observed: 2/21/2024) at: <https://fred.stlouisfed.org/series/DEXCHUS>
- Gandal, Neil & et al. (2018), Price Manipulation in the Bitcoin Ecosystem. *Journal of Monetary Economics*, January, No.1, pp. 1-26. [Doi:10.1016/j.jmoneco.2017.12.004](https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2017.12.004)
- Germain, Randall & Schwartz, Herman Mark (2017) The political economy of currency internationalization: the case of the RMB, *Review of International Studies*, 43(04):1-23, doi:10.1017/S0260210517000109
- Guesmi, Khaled & et al. (2018), Portfolio Diversification With Virtual Currency: Evidence From Bitcoin, *International Review of Financial Analysis*, March, pp.1-26.
- Helleiner, E. (2008), Political determinants of international currencies: What future for the US dollar?. *Review of international political economy*, 15(3), 354-378. DOI: 10.1080/09692290801928731
- Helleiner, Eric and Bessma Momani (2016), *The Great Wall of Money Power and Politics in China's International Monetary Relations*, Cornell University Press.
- Huang, Y., & Wang, X. (2018), 'Strong on quantity, weak on quality' China's financial reform between 1978 and 2018. In R. Garnaut, L. Song, & C. Fang (Eds.), *China's 40 Years of Reform and Development* (pp. 291-312): ANU Press.
- Hudecz, Gergely, et al. (2021), Strengthening the international role of the euro, *The European Money and Finance Forum*, (observed: 8/22/2023) at: https://www.suerf.org/docx/f_25a714b921e3a2ba54c452debb9b5584_24489_suerf.pdf
- Iglesias, Miguel Otero (2016), The institutional limits to the internationalization of the RMB, *Elcano Royal Institute*, (observed: 7/14/2023) at: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/archive/opinion/the-institutional-limits-to-the-internationalisation-of-the-rmb/>
- Karimi, Gholamreza, Nsairzadeh, Saeed and Mirtorabi, Saeed (2021), The hegemonic position of the US dollar and the prospect of its challenge by the euro and the yuan, *Foreign Relations Quarterly*, 13(4): 715-753. [In Persian]. Dor: [20.1001.1.20085419.1400.13.4.2.7](https://doi.org/20.1001.1.20085419.1400.13.4.2.7)
- Lee, Yong Wook & Lim, Kyuteg (25 Apr 2024), Status quo crisis again? RMB challenges and dollar hegemony, *New Political Economy*, DOI: 10.1080/13563467.2024.2332348
- Li, K., & Jiang, W. (2018), China's foreign trade, Reform, performance and contribution to economic growth. In R. Garnaut, L. Song, & C. Fang (Eds.), *China's 40 Years of Reform and Development* (pp. 575-594): ANU Press.
- Lu, Kelan (2023), *Where FDI Goes in Decentralized Authoritarian Countries: The Politics of Taiwanese Site Selection for Investment in Mainland China*, [University of Michigan Press](https://www.umich.edu/press).
- Ly, Bora (2020), "The Nexus of BRI and Internationalization of Renminbi (RMB)", *Cogent Business & Management*, 7(1), 1-21. DOI: 10.1080/23311975.2020.1808399
- Lyratzakis, Dimitrios (2012), The Determinants of RMB Internationalization: The Political Economy of a Currency's Rise, *American Journal of Chinese Studies*, pp. 163-184
- Omidi, Ali, Pirankhou, Sahar and Arghavani Pirsalami, Fariborz (2021), Dollar hegemony in the 21st century: an exploration of the components of continuity or decline in the framework of the international monetary system, *Journal of International Political Economy Studies*, 14(1): 85-119. [In Persian].
- PBC. (2021), *RMB Internationalization Report 2021*. Accessed 16/12/2022, from <http://www.pbc.gov.cn/en/3688110/3688172/4157443/4433239/index.html>

- Shafiee, Nowzar (2022), Chinese diplomacy, debt trap and acquiring a hegemonic position, Iranian Research Journal of International Politics, 11(1): 219-245.[In Persian].
- Song, L. (2018), State-owned enterprise reform in China Past, present and prospects. In L. Song, R. Garnaut, & C. Fang (Eds.), China's 40 Years of Reform and Development (pp. 345-374): ANU Press.
- Statista (2023a), Most used currency in the world for international payments in SWIFT from January 2019 to October 2023, based on a share in total transaction value, (observed: 7/14/2023) at: <https://www.statista.com/statistics/1189498/share-of-global-payments-by-currency/>
- Statista(2023) b), Most used currency in the world for international payments in SWIFT from January 2019 to October 2023, based on share in total transaction value, (observed: 7/14/2023) at: <https://www.statista.com/statistics/1189498/share-of-global-payments-by-currency/>
- Stegen, K. S. (2015), Understanding China's global energy strategy. International Journal of Emerging Markets, 10(2), 194-208.
- Tai Leung Chong, Sizhu Wang & Ce Zhang. (2023), Understanding the digital economy in China: Characteristics, challenges, and prospects. Economic and Political Studies 11:4, 419-440.
- Takaishi, Tetsuya(2018)), Statistical Properties and Multifractality of Bitcoin, Physica a Statistical Mechanics and Its Applications, No.27, pp.1-26.
- The National News (2023), China's Yuan Gains Traction as International Trade Settlement Currency", observed at: 2023/06/04, available at: <https://www.thenationalnews.com/business/2023/04/05/chinas-yuan-gains-traction-as-international-trade-settlement-currency/>
- Tradingeconomics. (2023), China Foreign Direct Investment. Accessed 07/08/2023, from <https://tradingeconomics.com/china/foreign-direct-investment>
- UNCDatabse (2022), Trade Data .Accessed 8/12/2023, at: <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow?Frequency=A&Flows=all&CommodityCodes=TOTAL&Partners=0&Reporters=156&period=2021&AggregateBy=none&BreakdownMode=plus>
- Wang, X. (2018), China's macroeconomics in the 40 years of reform. In R. Garnaut, L. Song, & C. Fang (Eds.), China's 40 Years of Reform and Development (pp. 167-186): ANU Press.
- Yang, Mu & Heng, Michael (2012) Global Financial Crisis and Challenges for China, World Scientific.
- Yu, Yongding (2012), Revisiting the Internationalization of the Yuan, ADBI Working Paper Series, Asian Development Bank Institute, (observed: 8/27/2023) at: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/156221/adbi-wp366.pdf>
- Yu, Y. (2014), Revisiting the Internationalization of the Yuan Reform of the International Monetary System (pp. 107-129): Springer.
- Youness, M. (2022), The Impacts of the Political Uncertainty on the Currency Exchange Rate. Technium Soc. Sci. J., 28, 414.
- Zandt, Florian (2023), Central Bank Digital Currency: The Future of Money?, June 28, (observed: 12/7/2023) at: <https://www.statista.com/chart/30296/number-of-countries-currency-unions-with-central-bank-digital-currencies-in-advanced-exploration-phases/>
- Zhang, Bin , Yongding Yu (2012), The Global Financial Crisis: Impact on the Chinese

- Economy, Policy Responses, and Rebalancing Approach, in [Masahiro Kawai \(ed.\)](#) The Global Financial Crisis and Asia: Implications and Challenges, Oxford University Press.
- Zhou, F., Peng, L., & Li, J. (2022), China's 14th Five-Year Plans on Renewable Energy Development and Modern Energy System Accessed 10/8/2023, from <https://www.efchina.org/Blog-en/blog-20220905-en>
 - Zhang, Huiming (2021), [Political and Economic Analysis of State-Owned Enterprise Reform](#), London: Routledge.